

SAMFUNNSANSVAR OG BÆREKRAFT

Innholdsfortegnelse

1.	Bakgrunn	4
2.	Internasjonale prinsipper Sandnes Sparebank respekterer	6
3.	Slik inkorporeres etikk og bærekraft internt	8
3.1	Det interne miljøet gjenspeiles utad i samfunnet	8
3.2	Etiske retningslinjer for organisasjon og ansatte	8
3.3	Mangfold og likestilling	9
3.4	Arbeiderrettigheter og medarbeidertilfredshet	10
3.4.1	IA-bedrift	10
3.4.2	Medarbeidertilfredshet	11
3.4.3	Ansattes innflytelse	11
3.5	Varsling av kritikkverdige forhold og klagerutiner	11
3.5.1	Interne forhold	11
3.5.2	Eksterne forhold; klagerutiner for kunder og andre aktører	12
3.6	Hvitvasking	12
3.7	Skatt	13
3.8	Korrupsjon	13
3.9	Åpenhet	14
3.9.1	Interessentdialog 2018	14
3.9.2	Stemmehistorikk	16
3.9.3	Lobbyvirksomhet	16
3.10	Miljø	16
3.10.1	Bevisst bank	16
3.10.2	Miljøvennlig produkt – Grønt Billån	17
3.10.3	Digital kommunikasjon	17
3.11	Lokalt engasjement	17
4.	Våre krav til bedriftskunder og egne ansvarlige investeringer	18
4.1	Innledning	18
4.2	Overordnet om innvilgelse av kreditt til våre kunder	18
4.3	Overordnet om bankens investeringsstrategi	19
4.3.1	Bankens likviditetsportefølje	19
4.3.2	Bankens øvrige investeringer	20
4.4	Sektoroverskridende krav og forventninger	21
4.4.1	Arbeidstakerrettigheter	21

4.4.2	Urbefolkning.....	21
4.4.3	Skatt.....	22
4.4.4	Korrupsjon	22
4.5	Krav og forventninger til selskaper som opererer innenfor særskilte bransjer	23
4.5.1	Våpen, tobakk og pornografi.....	23
4.5.2	Skogbruk.....	23
4.5.3	Klima og energiproduksjon.....	24
4.5.4	Områder med stor vannmangel	26
4.5.5	Matproduksjon og biologisk mangfold.....	26
4.5.6	Genteknologi	27
4.5.7	Gruvedrift	27
4.6	Etterlevelse.....	28
5.	Våre krav til fondsleverandører	29
5.1	Innledning.....	29
5.2	Overordnet om dokumentasjon og etterlevelse.....	30
5.3	Sektoroverskridende krav og forventninger	31
5.3.1	Menneskerettighetene og øvrige internasjonale initiativer	31
5.3.2	Arbeiderrettigheter	32
5.3.3	Urbefolkning.....	32
5.3.4	Skatt.....	32
5.3.5	Korrupsjon	33
5.4	Krav og forventninger til våre fondsleverandører ved investeringer i særskilte bransjer	33
5.4.1	Innledning.....	33
5.4.2	Våpen, tobakk og pornografi.....	33
5.4.3	Skogbruk.....	34
5.4.4	Klima og energiproduksjon.....	34
5.4.5	Områder med vannmangel	36
5.4.6	Matproduksjon og biologisk mangfold.....	36
5.4.7	Genteknologi	37
5.4.8	Gruvedrift	37
5.5	Hvordan følge opp etterlevelse?	38
6.	Innkjøp i Sandnes Sparebank	38
6.1.	Overordnet	38

1. Bakgrunn

Sandnes Sparebank er en lokal bank med hjemmemarked og hovedkontor i Rogaland, samt et salgskontor for bedriftsmarkedet i Oslo. Bankens primære forretningsmodell er utlån til privatpersoner, og små og mellomstore bedrifter i Norge. I dag har vi rundt 42.000 privatkunder og 5.000 bedriftskunder.

Vi vil være en bevisst bank, og et godt eksempel for hvordan næringslivet kan bidra til økt bærekraft og samfunnsansvar. Bærekraft defineres som en utvikling som tilfredsstiller dagens behov uten å ødelegge fremtidige generasjoners muligheter til å tilfredsstille sine behov. Det gjelder både økonomiske, sosiale, institusjonelle og miljømessige sider ved samfunnet vårt. Kjernen i finansnæringens samfunnsansvar er å skape verdier og drive lønnsomt uten at dette skjer på bekostning av menneskene rundt oss, miljøet og i strid med grunnleggende etiske prinsipper. Bærekraft og samfunnsansvar blir en stadig viktigere strategisk driver i næringslivet. Vi tror at selskaper som har integrert bærekraft i sin forretningsstrategi vil gjøre det bedre over tid enn sine konkurrenter.

Vår rolle som bank setter oss i en posisjon hvor vi har muligheten til å påvirke andre selskaper til systematisk forbedring. Vi ønsker å være en bidragsyter og pådriver til verdiskaping i samfunnet gjennom å drive ansvarlig bankvirksomhet. Den rollen innebærer at vi er bevisst hvilken påvirkning produkter og tjenester vi bruker og tilbyr kan ha på indre og ytre miljø. Videre at vi stiller krav til kunder, medarbeidere, leverandører og samfunnet for øvrig. På kundesiden handler dette om hvilke selskaper vi ønsker å inngå kundeforhold med. På investerings- og fondsforvaltningssiden handler det om å avstå fra å investere i selskaper som er delaktige i handlinger som ikke er i tråd med våre retningslinjer og verdigrunnlag. For leverandører innebærer det at vi krevet at de utfører sitt arbeid i henhold til våre krav og retningslinjer.

Å drive bærekraftig betyr videre at vi og selskaper vi er involvert i, organiserer virksomheten på en måte som gjør at bærekraft gjenspeiles i alle ledd i den daglige driften. Det innebærer at selskapets ledelse må ha evne og vilje til å gjennomføre tiltak som sikrer etterlevelse av kravene i et langsiktig perspektiv. Alle kunder og selskaper vi er involvert i, enten det gjelder finansiering, investering eller gjennom våre fondsleverandører, skal kjenne våre prinsipper og retningslinjer for bærekraft og etikk. De er styrende for hvordan vi arbeider i hverdagen.

Ansvarlig og bærekraftig forretningspraksis sikres gjennom å integrere samfunnsansvar i alle forretningsprosesser. Alle ansatte i banken oppdateres på bankens retningslinjer for samfunnsansvar og bærekraft årlig. Det skal foretas løpende arbeid med etikk, integritet og antikorrupsjon i møte med kunder, leverandører og andre aktører.

Dette bærekraftsdokumentet beskriver bankens retningslinjer og prinsipper for utøvelse av etikk og samfunnsansvar innad i egen virksomhet, i møte med våre kunder, overfor fondsleverandører og bankens leverandører. Retningslinjene er ment å sikre at banken ikke medvirker til krenkelse av menneske- og arbeidstakerrettigheter, korrupsjon, alvorlig miljøskade og øvrige uetiske handlinger.

Først vil dokumentet ta for seg de internasjonale prinsipper og konvensjoner som Sandnes Sparebank respekterer og arbeider i henhold til. Deretter følger en presentasjon av interne forhold i Sandnes Sparebank. Under del 4 følger en redegjørelse av våre krav til kunder vi yter kreditt til, og som vi også arbeider i henhold til i egne investeringer. I forlengelsen av dette, vil våre krav til fondsleverandører gjennomgås under del 5. Avslutningsvis følger et punkt om hvilke krav vi stiller til våre leverandører, og en redegjørelse av bankens innkjøpspolicy.

2. Internasjonale prinsipper Sandnes Sparebank respekterer

Sandnes Sparebank er underlagt norsk lov. Ettersom våre bedriftskunder i all hovedsak er selskaper med hovedkontor i Norge, er også de underlagt norsk lov. Vi mener imidlertid at vår oppgave som en ansvarlig aktør i samfunnet, er større enn hva vi er pålagt etter lov. Derfor har vi valgt å stille krav til oss selv, selskapene vi yter kreditt til og investerer i, som går utover rettslige krav.

I Stortingsmelding nr. 10 (2008-2009) *Næringslivets samfunnsansvar i en global økonomi*, heter det blant annet: «Regjeringen legger til grunn en forståelse av samfunnsansvar som innebærer at bedrifter integrerer sosiale og miljømessige hensyn i sin daglige drift og i forhold til sine interessenter. Samfunnsansvar innebærer hva bedriftene gjør på en frivillig basis utover å overholde eksisterende lover og regler i det landet man opererer. Bedriftene bør bidra til en positiv samfunnsutvikling gjennom verdiskaping, anstendig praksis i egen virksomhet og ved å ta hensyn til lokalsamfunnet og andre interessenter.»

Som en del av dette har banken valgt å integrere etikk og bærekraft i våre retningslinjer og rutiner. Vi innretter oss etter en rekke internasjonalt anerkjente prinsipper og initiativer. De er styrende både hva gjelder ytelse av kreditt til våre kunder, egne interne forhold, samt investeringer i vår likviditetsportefølje.

Sentrale, internasjonale prinsipper omfatter i hovedsak følgende:

Vi følger Statens Pensjonsfond Utland (SPU) sin ekskluderingsliste for hvilke selskaper vi ønsker å investere i eller yte kreditt til. I et etisk og bærekraftig perspektiv, har det imidlertid vist seg at denne ekskluderingslisten ikke stiller strenge nok krav for både produkt- og adferdskriterier. Derfor har vi i tillegg valgt å stille en rekke øvrige krav og forventinger til selskaper vi vurderer å involvere oss i.

Vi respekterer alle menneskerettigheter slik de er beskrevet i FNs veiledende prinsipper for næringsliv og menneskerettigheter, og krever det samme av selskaper vi låner penger til. Vi støtter og anerkjenner alle prinsippene i UN Global Compact. Prinsippene dekker i hovedsak menneskerettighetene, arbeiderrettigheter, miljø og antikorrupsjon. Prinsippene i UN Global Compact er integrert i våre retningslinjer.

FNs prinsipper for ansvarlige investeringer (FN PRI) har blant sine mål å identifisere, fremme og realisere den beste miljø- og bærekraftspraksisen i finansbransjen. Vi arbeider for å fremme prinsippene som er omfattet av FN PRI. Sentralt i denne sammenheng står en vurdering av ESG-forhold, som vi beskriver nærmere i del 4.

Selskapene vi investerer i og våre kredittkunder, skal forebygge negative konsekvenser på områder som er oppført på UNESCOs liste over verdensarvsteder. Det samme gjelder bestandene eller dyreartene som er oppført på IUCNs rødliste over truede arter.

Okkuperte områder er ofte utsatt for brudd på menneskerettighetene. Internasjonal humanitærrett skal overholdes, og ingen skal gi støtte til bosettinger eller økonomiske aktiviteter i okkuperte og konfliktutsatte områder. Virksomhet i konfliktrammede områder godtas ikke hvis dette forårsaker eller medvirker til brudd på menneskerettighetene.

Gjennom Ramsar-konvensjonen forplikter Norge seg til bevaring og bærekraftig bruk av våtmark. Dette er en internasjonal miljøvernavtale, og formålet er å begrense det økende presset på våtmarksområdene på jorden. Norge har per i dag 63 våtmarksområder som er vernet i henhold til konvensjonen. Vi forventer at våre kunder og selskapene vi investerer i forebygger negative innvirkninger på vernede våtmarksområder.

Verdens naturvernunion (IUCN) sin kategori I-IV har som formål å bevare natur og biologisk mangfold. Negative konsekvenser for områdene som er vernet i unionens kategori I-IV skal forebygges.

For oss er det viktig at selskapene vi er involvert i ivaretar arbeidertakernes rettigheter. Sandnes Sparebank finansierer eller investerer kun i selskaper som respekterer ILO-erklæringen om grunnleggende prinsipper og rettigheter på arbeidsplassen.

Store og multinasjonale selskaper offentliggjør en bærekraftsrapport som er utarbeidet i samsvar med et utvalg av GRIs standarder.

3. Slik inkorporeres etikk og bærekraft internt

3.1 Det interne miljøet gjenspeiles utad i samfunnet

Det er helt grunnleggende at vi har orden innad i eget selskap. Det innebærer at vi sørger for ansvarlig utnyttelse av økonomiske og menneskelige ressurser, samt naturressurser. Videre fordrer det også at vi er åpne og transparente om vår drift, både internt og eksternt ut mot kunder og andre interessenter.

3.2 Etske retningslinjer for organisasjon og ansatte

Det skal utvises høy integritet og profesjonalitet ved utøvelse av all virksomhet i Sandnes Sparebank. Dette krever førsteklasses profesjonalitet og kvalitet, samt aktsomhet, redelighet og objektivitet i alle ledd av Sandnes Sparebanks drift og forretningsmessige aktiviteter.

Ansatte skal ikke opptre på en måte som svekker tilliten til Sandnes Sparebank hos myndigheter, kunder, samarbeidspartnere eller samfunnet for øvrig. Den etiske standarden er en del av ansvaret Sandnes Sparebank har som samfunnsaktør, og bidrar til å opprettholde tilliten fra omverdenen. Etikk integreres i alle beslutningsprosesser, og i diskusjoner om hvordan vi skal fylle vår funksjon i lokalsamfunnet. I enhver enkeltsituasjon er det viktig å bruke skjønn i vurderingen av hva som er å anse som en etisk handlemåte.

Bankens etiske retningslinjer blir jevnlig gjennomgått av alle ansatte. Nyansatte får en gjennomgang av HR-avdelingen, hvor de deretter signerer at de har lest og gjort seg kjent med bankens retningslinjer. I tillegg gjennomfører AFR-rådgiverne en årlig test og oppdatering i etikk gjennom Eika-skolen. Dette er et interaktivt dilemma-treningskurs. Formålet er å styrke organisasjonskulturen og den etiske bevisstheten blant ansatte i banken.

Samtlige etiske komponenter gjør banken mer robust mot risikoen for feil og misligheter.

Her finner du våre interne etiske retningslinjer: sandnes-sparebank.no/-/media/banker/sandnes-sparebank/Samfunnsansvar/Etske-retningslinjer.pdf

3.3 Mangfold og likestilling

Sandnes Sparebank er opptatt av at de ansattes rettigheter er godt ivaretatt. Derfor har vi nulltoleranse for alle former for diskriminering.

Det er et grunnleggende prinsipp i bankens personalpolitikk at kvinner og menn skal ha like muligheter for å kvalifisere seg til alle typer oppgaver, og at karrieremulighetene skal være de samme. Mulighetene skal videre være like uavhengig av alder, etnisitet, nasjonal opprinnelse, avstamning, hudfarge, språk, religion, legning, livssyn eller funksjonsevne. Ingen form for verbal, fysisk og seksuell trakassering skal forekomme. Vi er opptatt av barns rettigheter. Barnearbeid er uakseptabelt. Vi stiller et eksplisitt krav om dette til våre leverandører.

I finansbransjen generelt er det skjevhet i kjønnsbalansen av ledere. Sandnes Sparebank er opptatt av at kvinner og menn skal ha like muligheter, som gjenspeiles i andelen kvinnelige ledere. Banken garanterer minst 40 % deltakelse og lik tilgang til kvinner på seniornivåstillinger. Dette er noe banken har hatt fokus på i lengre tid og som vi ser resultatet av. Bankens øverste ledergruppe er representert med 50 % kvinner, og vi har kvinnelig administrerende direktør. Mellomlederne i banken teller 47 % kvinner. Videre består 50 % av styrets medlemmer av kvinner. Bankens fokus på likestilling er ikke utelukkende internt, bankens administrerende direktør, Trine Stangeland, har også tatt initiativ til et treffpunkt lokalt for kvinner i ledende posisjoner på tvers av bransjer.

Per august 2018 hadde bedriften 111,95 årsverk. Kvinnelige arbeidstakere utgjør 67 % av bankens ansatte.

Finansbransjen har tradisjonelt sett hatt dårlige tall å vise til når det gjelder likelønn. Bankens kvinnelige ledere tjener 93% i forhold til mannlige ledere. For øvrige ansatte i banken er presentsatsen 80. Dette er i tråd med bransjen for øvrig, ref. Finans Norges undersøkelse, men ikke noe vi ser oss fornøyd med. Lønn reflekterer i størst mulig grad markedslønn, utdanningsnivå, den enkeltes kvalifikasjoner og ansvar. Banken har bevissthet rundt likelønn og gjennomfører tiltak for å utbedre forskjellene. Blant annet motiverer vi kvinner til å ta større roller og ansvar i banken, og tilrettelegger for videreutdanning og kompetanseheving kombinert med jobb. Likelønn er også en del av en helthetsvurdering i lønnsforhandlinger.

Kjønn er naturligvis ikke en faktor for hvem vi tilbyr våre produkter og tjenester til. Kjønn har ikke betydning for noe hva gjelder et kundeforhold. Ved låneopptak vurderer banken kundens vilje og evne til å betjene sine lån. Vi bruker modeller som blant annet bygger på den erfaring vi får gjennom kundens bruk av banken, hvor vi bruker informasjon fra både innskudds- og utlånsforhold. I tillegg innhenter banken informasjon om inntekt, skatt, kundens gjeldssituasjon, arbeidsforhold og utdanningsnivå.

3.4 Arbeiderrettigheter og medarbeidertilfredshet

3.4.1 IA-bedrift

Vi skal være en attraktiv arbeidsplass med gode arbeidsforhold og høy trivsel blant de ansatte. Sandnes Sparebank respekterer ILO-erklæringens grunnleggende prinsipper og rettigheter på arbeidsplassen. Banken har i tillegg vært en IA-bedrift siden 2012. Det overordnede målet for IA-samarbeidet er å bedre arbeidsmiljøet, styrke jobbnærværet, forebygge og redusere sykefravær, samt hindre utstøting og frafall fra arbeidslivet.

Banken er forpliktet til å:

- Systematisk redusere psykiske og fysiske belastninger på arbeidsplassen.
- Forebygge fravær gjennom tilrettelegging av arbeidet for den enkelte.
- Følge opp sykemeldte på en strukturert måte. Til dette har banken rutiner og kompetanse rundt sykefraværsoppfølging. Banken tilstreber at det skal være tett kontakt mellom leder og den sykmeldte.
- Legge til rette for at eldre arbeidstakere kan stå i jobb lengst mulig.
- Legge til rette for ansatte som ikke kan yte 100 prosent.
- Sørge for et godt arbeidsmiljø, trivsel og faktorer som motiverer våre medarbeidere til å gjøre en god jobb. Arbeidsplassen vår skal ideelt sett være helsefremmende, noe vi oppnår gjennom å sørge for at alle blir sett, hørt og involvert.

Les mer om IA-samarbeidet og hva banken er forpliktet til på regjeringens nettsider.

3.4.2 Medarbeidertilfredshet

Det blir årlig foretatt en større medarbeiderundersøkelse blant alle ansatte i banken. Formålet er å evaluere engasjement, motivasjon og tilfredshet. Medarbeiderundersøkelsen viser at de ansatte i banken rapporterer at de er godt fornøyd med å jobbe i Sandnes Sparebank, og at arbeidsmiljøet er godt.

3.4.3 Ansattes innflytelse

Bankens ansatte står fritt til å organisere seg i fagforeninger. Vi mener at retten til å organisere seg har en viktig verdi, og banken er derfor positive til de ansattes rett til kollektive organiseringer og forhandlinger. Omtrent 60 % av de ansatte er medlem i Finansforbundet. Det holdes jevnlig møte mellom hovedtillitsvalgt og HR for å sikre at ansattes behov blir ivaretatt.

Våre ansatte har innflytelse på arbeidsplassen sin. Forstanderskapet er bankens høyeste organ. En fjerdedel av medlemmene i forstanderskapet velges av og blant bankens ansatte, totalt 10 stykker. Alle faste ansatte i banken har stemmerett, og kan velges. To av styremedlemmene i bankens styre velges av og blant de ansatte.

3.5 Varsling av kritikkverdige forhold og klagerutiner

3.5.1 Interne forhold

Selv om vi arbeider for høy trivsel og gode arbeidsforhold, kan det oppstå situasjoner som bør reageres på. Sandnes Sparebank har egne rutiner for varsling av kritikkverdige forhold på arbeidsplassen. Gjennom arbeidsmiljøloven er banken blant annet pålagt å ha rutiner knyttet til varsling. Det gjelder både brudd på lovverket, men også forhold som innebærer alvorlige brudd på bankens etiske retningslinjer. Varsling kan gjennomføres anonymt, og kan gjøres både internt og eksternt.

Vi ønsker å ha et godt arbeidsmiljø med lav terskel for å si ifra om forhold og hendelser som er kritikkverdige. Varslingsrutinen til Sandnes Sparebank har klare saksbehandlingsregler som skal anvendes når en sak blir registrert.

3.5.2 Eksterne forhold; klagerutiner for kunder og andre aktører

Vi har som mål å ha fornøyde bankkunder. Vår visjon er «Best i klassen på gode og personlige kundeopplevelser». Noen ganger kan det likevel oppstå forhold som gjør at våre kunder ikke er fullt ut tilfredstilt. Vi ønsker å høre fra disse. Kunnskapen vi får gjennom klagebehandling er et viktig redskap for å gjøre oss bedre. Banken har derfor en klageordning som er tilgjengelig både for bankens kunder og for andre personer, bedrifter og organisasjoner som ønsker å fremsette en klage. Klagen kan gjelde kundebehandling eller andre aktiviteter som vedkommende mener har en negativ effekt på enkeltperson eller samfunnet ellers.

Her finner du våre klagerutiner: sandnes-sparebank.no/klagehandtering

Banken samarbeider med og respekterer arbeidet i Finansklagenemda og andre offentlige eller bransjeoppnevnte klageorganer. Alle klagesaker i banken registreres i et eget klageregister, og vi oversender årlig rapport til Finanstilsynet om blant annet antall saker, innholdet i klagen, og utfallet av dem.

3.6 Hvitvasking

Hvitvasking innebærer å sikre utbytte fra enhver straffbar handling. Formålet med hvitvasking er å integrere utbyttet i den legale økonomien, og skjule dets illegale opprinnelse. Terrorfinansiering innebærer at man medvirker til opprettholdelsen av en terrororganisasjon eller en terrorhandling. Formålet med hvitvaskingsregelverket er å forebygge og avdekke transaksjoner med tilknytning til enhver straffbar handling eller tilknytning til terrorfinansiering.

Hvitvasking og terrorfinansiering er en trussel mot velferdssamfunnet. For at banken ikke skal bli et virkemiddel til hvitvasking, finansiering av terror eller dødelige våpen, gjennomfører banken en rekke tiltak. Bankens rutiner og retningslinjer baserer seg på hvitvaskingsloven, med tilhørende forskrift og rundskriv fra Finanstilsynet. Våre hovedoppgaver tilknyttet dette er å gjennomføre risikovurderinger av bankens virksomhet, gjennomføre kundekontroll, undersøke mistenkelige transaksjoner og kunder, samt rapportere mistenkelige transaksjoner til Økokrim.

3.7 Skatt

For å opprettholde velferdsgoder som sykehus, skoler, vei og annen infrastruktur, er myndigheter helt avhengig av at personer og selskaper betaler skatt. Det norske velferdssamfunnet blir i stor grad finansiert av skatter og avgifter. Sandnes Sparebank vil aldri tilrettelegge eller gi råd til selskaper rundt skatteflukt.

Skatteunndragelser og skattekriminalitet er et stort internasjonalt problem. For å bekjempe dette innhenter og rapporterer banken kundens skattemessige bosted til Skatteetaten. Skatteetaten utveksler deretter denne informasjon med andre land, i henhold til FATCA og CRS¹.

Vi forventer at store, multinasjonale selskaper som har virksomhet i flere land foretar land-for-land-rapportering av inntekter, overskudd, normalårsverk, offentlige subsidier og innbetalte skatter og avgifter (f.eks. kildeskatt, konsesjonsavgifter og selskapskatt). Videre at disse offentliggjør en bærekraftsrapport som er i henhold til GRI - standarder.

Banken vil ikke investere i selskaper eller gi kreditt til kunder som organiserer sin virksomhet i såkalte skatteparadis eller som ikke rapporterer sin virksomhet i ethvert land de opererer i.

Videre forventer vi at de er åpne om sine eierstrukturer, at de organiserer sin virksomhet på en slik måte at de gjenspeiler reell produksjon/verdiskapning, og ikke utnytter smutthull i lovverket for å unngå beskatning ved bruk av skatteparadis. Det innebærer også at selskapene har prosedyrer for iverksettelse av tiltak ved mistanke om at ansatte eller leverandører har gjort seg skyldige i tilrettelegging av skatteunndragelse.

Dersom banken oppdager at en eksisterende kunde eller et selskap vi har investert i driver med skatteunndragelser, vil vi arbeide aktivt for å avvikle kundeforholdet.

3.8 Korrupsjon

Korrupsjon omfatter å bestikke eller ta imot bestikkelser i form av penger, gaver eller tjenester. Sandnes Sparebank har nulltoleranse for korrupsjon. Det gjelder både innad i organisasjonen, hos bankens kunder, i selskaper banken investerer i, hos våre fondsleverandører og hos leverandører til bankens egne innkjøp.

---

¹ FATCA og CRS er navnet på avtaler Norge har inngått om internasjonal skatterapportering.

Vi stiller krav til at de selskapene vi investerer i, og større selskaper vi låner penger til, har etablerte styringssystemer som utløser strakstiltak ved mistanke om korrupsjon, internt eller hos leverandører. Selskapene må ha et bevisst forhold til korrupsjon, og de ansatte i selskapet må være i stand til å identifisere korrupsjon og vite hvordan det skal håndteres.

3.9 Åpenhet

3.9.1 Interessentdialog 2018

Interessenter er grupper eller enkeltpersoner som påvirker eller påvirkes av bankens virksomhet, herunder også omdømme. Sandnes Sparebank er opptatt av åpenhet og dialog med våre interessenter for å identifisere og integrere deres innspill i virksomheten. Banken har flere kontaktpunkter med våre interessenter i løpet av et år. Nedenfor følger en oversikt over bankens dialog med interessentene så langt i 2018:

Interessent	Kontaktpunkt	Sentrale tema	Tiltak
Kunder	Rådgiving og dialog via alle bankens kontaktflater (herunder personlig oppmøte, telefon, epost, brev, sosiale kanaler og direkte meldinger) Jevnlige kundeundersøkelser i person- og bedriftsmarked. Kundekommunikasjon i nett- og mobilbank, sosiale kanaler, og bankens websider.	Rådgiving Serviceopplevelse Produkter og tjenester Priser og betingelser Tilgjengelighet og svartid	Kontinuerlig forbedring av bankens produkter og tjenester Kontinuerlig coaching og veiledning av bankens medarbeider Evaluering og forbedring av kundeprosesser
Medarbeidere	Halvårlige medarbeiderundersøkelser Halvårlige medarbeidersamtaler Samarbeids – og miljøutvalg	Sikre engasjerte, kompetente og resultatorienterte medarbeidere Ivareta godt arbeidsmiljø Medbestemmelse	Utviklingsmål for medarbeidere Sikre høy nærværsprosent blant de ansatte

	Jevnlige møter med fagforening Lederutvikling	Organisasjonsutvikling	Månedlig felles KPI-rapportering for alle ledere
Egenkapitalbevis- eiere/ Investorer	Kapitalmarkedsdag Børsmelding og kvartalsrapporter Forstanderskapsmøter Løpende kontakt med største eiere og analytikere	Resultat Kundeutbytte Sikre åpenhet om regnskapstall og virksomhetsstyring Langsiktig forutsigbart utbytte	Oppdatere estimater, og informere markedet om særskilte hendelser
Myndigheter	Løpende dialog med finanstilsynet	Drift, kundeutbytte m. m	
Samfunnet for øvrig	Samtaler med Framtiden i våre hender om Etisk bankguide Vertskap for næringslivet i Sandnes gjennom samarbeid med Næringsforeningen Sandnes Sparebanks gavefond	Ansvarlige investeringer, kredittgiving forhold til fondsleverandører For eksempel Byutvikling, Konsekvenser for næringslivet i området Kommuneplan Bidra til et samfunn med engasjerte og ansvarsbevisste mennesker, som skaper glede og samhørighet innenfor utdanning, opplæring, kompetanse, idrett, kultur og arrangementer	Besvarelse av Etisk bankguide, gjennomgang av retningslinjer, policy og krav Innspill til høringer for politikere Utdeling av midler fra bankens overskudd

3.9.2. Stemmehistorikk

Sandnes Sparebank ønsker å være åpen om sin stemmegivning på generalforsamlinger i selskaper notert på Oslo Børs. Vi har få finansielle investeringer i selskaper og dermed i liten grad stemmerett på diverse generalforsamlinger, se mer om det i punkt 4.3.2. Sandnes Sparebank har nylig kjøpt en større eierpost i Jæren Sparebank. Ved fremtidige generalforsamlinger i Jæren Sparebank og eventuelle andre selskaper vi har stemmerett i, vil vi offentliggjøre stemmehistorikken vår.

3.9.3. Lobbyvirksomhet

Sandnes Sparebank er gjennom sitt medlemskap i Finans Norge aktiv når det gjelder regulatoriske forhold som kan påvirke driften av banken i Norge. Vi har ingen lobbyvirksomhet knyttet til internasjonale forhold.

Hva gjelder forhold relatert til klima, søker vi aktivt å ikke påvirke regulatoriske forhold eller lovgivning. Men vi stiller krav til at verken kunder eller investeringsobjekter deltar i lobbyvirksomhet med mål om å svekke klimapolitikken.

3.10 Miljø

3.10.1 Bevisst bank

Sandnes Sparebank forurenses det ytre miljøet lite. Vi er likevel opptatt av å drive miljøvennlig og har gode retningslinjer for bruk og håndtering av papir, sortering og gjenvinning av elektronikk/IT-utstyr. Hovedkontoret vårt er bygget etter strenge miljøkrav og bruker lite energi på oppvarming. Det er det første næringsbygget i Sandnes som er bygget etter passivhusstandard.

Vi oppmuntrer ansatte til å reise kollektivt eller sykle til og fra jobb, og sponser transportutgifter til tog, buss og båt gjennom ordningen HjemJobbHjem. Ettersom hovedkontoret er plassert i bilfri sone midt i Sandnes sentrum, har vi ikke parkeringsplasser tilknyttet bygget, med unntak av noen plasser til bevegelseshemmede.

Som en alliansebank i Eika, er det mange ansatte i banken som deltar på ukentlige koordineringsmøter. På disse møtene benyttes det som oftest videokonferanse, telefonkonferanse eller Skype. Med denne effektive måten møtene avvikles på, reduseres både bilbruk og antall flyreiser betraktelig.

3.10.2 Miljøvennlig produkt – Grønt Billån

Sandnes Sparebank ønsker å premiere kunder som gjør noe aktivt for et litt renere og grønnere miljø. Derfor tilbyr banken lavere rente på Grønt Billån, et klima-lån som definerer en miljøvennlig bil, slik også regjeringen og Europaparlamentet gjør.

3.10.3 Digital kommunikasjon

De aller fleste kundene våre mottar informasjon om kundeforhold og konti via mobilbank, nettbank, SMS og e-post. De fleste avtaler kan i dag signeres digitalt. Det arbeides kontinuerlig med å gjøre enda flere prosesser og kundeaktiviteter digitale.

3.11 Lokalt engasjement

Å være en bevisst bank innebærer at vi skal unngå å gjøre skade på miljøet og samfunnet rundt oss. For Sandnes Sparebank handler det vel så mye om å være en aktør som bidrar positivt til samfunnet. Dette gjør vi blant annet ved å gi tilbake til lokalsamfunnet. Banken har sitt geografiske nedslagsfelt i Rogaland.

Helt siden Sandnes Sparebank ble stiftet i 1875, har videreutvikling av lokalsamfunnet vært en del av bankens virksomhet. Hvert år deler vi ut flere millioner kroner, som små og store prosjekter får gleden av. Vi ønsker å bidra til et samfunn med flere engasjerte og ansvarsbevisste mennesker, og støtter særlig prosjekter som skaper glede og samhørighet, involverer frivillige og som gir et positivt bidrag til barn, unge og eldre. Se sandnes-sparebank.no/gavefond for mer informasjon bankens gavefond.

4. Våre krav til bedriftskunder og egne ansvarlige investeringer

4.1 Innledning

Bankens primære forretningsmodell er utlån til privatpersoner, samt små og mellomstore bedrifter. Bankens utlånsportefølje er 65 % til private og 35 % til bedrifter.

Gjennom vår finansieringsvirksomhet er banken i en posisjon hvor vi har påvirkningskraft på selskaper og kredittkunders styring av egen virksomhet. Vi er bevisst denne rollen, og disse retningslinjene beskriver hvordan banken arbeider for å overføre våre prinsipper, holdninger og verdier til kundene. Vi ønsker å bruke posisjonen vi har til å påvirke dem til å kontinuerlig arbeide med etikk og bærekraft.

For å oppnå dette er banken oppmerksomme på forhold utover det rent finansielle når vi foretar investeringer eller innvilger lån til bedriftskunder. Miljøbevissthet, samfunnsengasjement og selskapsstyring er viktig for oss.

Mer informasjon om hvilke konkrete krav og forventninger vi har, og hvordan vi sikrer at kundene og investeringsobjektene etterlever dette, beskrives i det følgende.

4.2 Overordnet om innvilgelse av kreditt til våre kunder

Vi låner i all hovedsak ut penger til selskaper med hovedkontor i Norge. Selskapene er dermed underlagt norsk lov, og en god del av minstekravene vi stiller til våre kunder er i henhold til regelverket. Den norske lovgivningen er ofte på linje med, eller strengere enn, internasjonale konvensjoner og initiativer. Vi etterstreber at selskapene vi yter kreditt til eller investerer i etterlever norsk lov, arbeider i tråd med god forretningsskikk og respekterer anerkjente internasjonale konvensjoner og retningslinjer.

Alle nye bedriftskunder i banken signerer et egenerklærings skjema hvor de forplikter seg til å etterleve våre krav. For det første erklærer de at de følger norsk lov og driver i henhold til god forretningskikk. Selskapet bekrefter også at det er ansvarlig for å inneha eventuelle nødvendige konsesjoner og tillatelser for å utøve sin virksomhet. Vi stiller krav om å hindre korrupsjon, hvitvasking, svart arbeid, bestikkelser, trakassering og diskriminering. Videre forplikter de seg til å betale all skyldig skatt, sikre arbeiderrettigheter og menneskerettigheter, og å ha et bevisst forhold til miljøet. Eksisterende kunder signerer egenerklærings skjemaet ved refinansiering av lån eller endring av kundeforhold.

ESG-forhold står sentralt i kredittvurderingen. ESG står for «environmental, social og governance». Dette er forhold som blant annet innebærer å vurdere menneskerettigheter, arbeiderrettigheter, korrupsjon, eierstyring, åpenhet og miljø – og klimapåvirkning. En vurdering av ESG-forhold skal foretas som en integrert del av den totale kredittvurderingen knyttet til en søknad om finansiering. Dette skal vurderes på lik linje som andre risikodrivere, og tillegges vekt i spørsmålet om kreditt skal innvilges. Vurdering av ESG-forhold og ytterligere krav til kunder er integrert i bankens kredittpolicy, kredittstrategi og arbeidsprosesser.

Sandnes Sparebank er spesielt oppmerksomme på selskaper som er definert for å ha generelt høyere risiko i relasjon til ESG. Det samme gjelder selskaper hvor det er indikasjoner på at det foreligger enkelte forhold som bør undersøkes nærmere. Da innhenter vi informasjon og dokumentasjon fra kunden for å sikre at våre krav blir etterlevd. Aktuelle sanksjonsmuligheter ved avvik kan være å lage en oppfølgingsplan for kunden for å få på plass tiltak eller sette krav ved låneopptak. Vi kan også beslutte å ikke fornye eller forlenge eksisterende lån.

Vi sørger i tillegg for en grundigere vurdering og kontroll av selskaper som er involvert i bransjer som berører våre krav til etikk og bærekraft, og bransjer hvor det er kjent at risikoen for brudd på våre prinsipper forekommer i større grad enn ellers.

4.3 Overordnet om bankens investeringsstrategi

4.3.1 Bankens likviditetsportefølje

Deler av vår balanse er bankens tilgjengelige likviditet. For å oppnå best mulig risikojustert avkastning på denne, investeres midlene i obligasjonsmarkedet. Treasury-avdelingen er ansvarlig for forvaltningen av bankens overskuddslikviditet, i henhold til regulatoriske retningslinjer.

Vi har strenge krav til hvilke selskaper det kan investeres i. Kravene fremgår av bankens finansstrategi og likviditetsstrategi. Norges Banks regler for sikkerhetsstillelse er også i stor grad styrende for hva vi kan investere i. De godtar blant annet ikke aksjer eller aksjefond som sikkerhet. I all hovedsak investerer banken i norske kommuner og finansinstitusjoner. I tillegg er det et fåtalls investeringer i europeiske stater og kommuner. Dette er store og seriøse aktører som er underlagt strenge restriksjoner.

4.3.2 Bankens øvrige investeringer

Banken har en liten investeringsportefølje. Vår investeringsstrategi gir tydelige retningslinjer for hvilke eierposter vi skal ha. For eksempel er det utenkelig at banken vil investere i selskaper som Etikkrådet for Statens pensjonsfond (SPU) fraråder. Våre investeringer følger i tillegg de kravene hensatt i dette dokumentet. Den største andelen av bankens eierposter er av strategisk karakter, som eierskap i Eika og SDC. Videre er det noen mindre poster i bankrelaterte selskaper som for eksempel VBB AS. Vi har også ett fåtalls enkeltinvesteringer utenfor Norges grenser, blant annet Visa og SDC.

I spesielle tilfeller kan vi som bank havne i en situasjon hvor vi tiltrer pant i selskaper som vi ellers ikke ville investert i. Da sørger vi for å ha en tett oppfølging, og vi bruker eierposisjonen aktivt for å påvirke selskapet til å etterleve bankens retningslinjer knyttet til ESG-forhold. Deretter legges det en plan for avvikling av eierposisjonen.

Ansvar for eierstyring i banken ligger hos styret, selv om den daglige utøvelsen og forvaltningen er delegert til bankens treasury-avdeling. Våre eierposisjoner blir fulgt opp og gjennomgått av styret hvert halvår. Vi utøver aktivt eierskap. Virkemidlene vi benytter inkluderer representasjon i styret, stemmegivning og eventuelt å fremme aksjonærforslag på generalforsamlinger, samt dialog med selskapets styre og ledelse. Vi foretar fortløpende vurderinger av eksisterende investeringsportefølje for å sikre at disse er i henhold til bankens etiske regelverk og investeringsstrategi. Dersom det er indikasjoner på brudd, opprettes dialog med virksomheten for å oppfordre den til å rette opp i kritikkverdige forhold. Eierposten vil avvikles dersom virksomheten ikke viser vilje og evne til å endre adferd over tid.

I det følgende vil vi tydeliggjøre hvilke krav vi stiller til kredittkunder, og selv etterlever ved egne investeringer, hva gjelder særskilte standarder og bransjer.

4.4 Sektoroverskridende krav og forventninger

4.4.1 Arbeidstakerrettigheter

Sandnes Sparebank er opptatt av at arbeidstakernes rettigheter blir respektert og ivaretatt hos de selskapene vi yter kreditt eller investerer i. Banken skal ikke involvere seg i selskaper som ikke aksepterer ILO-erklæringen om grunnleggende prinsipper og rettigheter på arbeidsplassen.

Organisasjonsfriheten er en av individets fire grunnleggende friheter. I arbeidslivssammenheng er organisasjonsfriheten og retten til å føre kollektive forhandlinger viktig. Det forventes av selskapene respekterer og anerkjenner dette. All type tvangsarbeid og annet påtvunget arbeid, aksepteres ikke. Det samme gjelder barnarbeid. Barns rettigheter skal være et tema som selskapene vi finansierer eller investerer i er opptatt av.

Selskapene skal ha nulltoleranse for alle former for diskriminering, herunder blant annet verbal, fysisk og seksuelle trakassering. De skal også ha økt fokus på å respektere kvinners rettigheter, og særlig arbeide for likestilling mellom kvinner og menn.

De ansatte skal lønnes slik at de kan leve et normalt liv hvor familiens behov dekkes, og selskapet må sikre en øvre grense for arbeidstid. Helse, miljø og sikkerhet er viktig, og det forventes at selskapene har solide retningslinjer som ivaretar dette.

Det er alminnelig kjent at migrantarbeidere ofte har manglende rettigheter og dårlige lønnsforhold. Banken krever at alle selskaper sørger for likebehandling, og at disse arbeiderne gis samme arbeidsvilkår som andre arbeidere. Det samme gjelder sårbare arbeidstakere som flyktninger.

4.4.2 Urbefolkning

Et fellestrekk for mange urfolk er at deres kultur og rettigheter har blitt, og fremdeles blir, forsøkt undertrykt fra flere hold i samfunnet. Sandnes Sparebank vil sikre og ivareta rettighetene til urfolk og lokalbefolkningen på best mulig måte. Vi skal ikke investere i eller finansiere selskaper som ikke forebygger konflikter om landrettigheter, og som erverver naturressurser uten samråd med lokalsamfunnet. Samtykke skal innhentes i tilfeller hvor urbefolkningen blir berørt av selskapets virksomhet. Det samme gjelder andre brukere av det aktuelle området hvor selskapet ønsker å drive virksomhet.

4.4.3 Skatt

Det norske velferdssamfunnet blir i stor grad finansiert av skatteavgifter. Sandnes Sparebank vil aldri tilrettelegge eller gi råd til selskaper rundt skatteflukt, og krever det samme av kunder vi yter kreditt eller investerer i.

For kundene det gjelder forventer vi at store multinasjonale selskaper som har virksomhet i flere land foretar land-for-land-rapportering av inntekter, overskudd, normalårsverk, offentlige subsidier og innbetalte skatter og avgifter (f.eks. kildeskatt, konsesjonsavgifter og selskapskatt). Videre at disse offentliggjør en bærekraftsrapport som er i henhold til GRI - standarder.

Banken vil ikke investere i selskaper eller gi kreditt til kunder som organiserer sin virksomhet i skatteparadis eller som ikke rapporterer sin virksomhet i ethvert land hvor de opererer.

Videre forventer vi at de er åpne om sine eierstrukturer, at de organiserer sin virksomhet på en slik måte at de gjenspeiler reell produksjon/verdiskapning, og ikke utnytter smutthull i lovverket for å unngå beskatning ved bruk av skatteparadis. Det innebærer også at selskapene har prosedyrer for iverksettelse av tiltak ved mistanke om at ansatte eller leverandører har gjort seg skyldige i tilrettelegging av skatteunndragelse.

Dersom banken oppdager at en eksisterende kunde eller et selskap vi har investert i driver med skatteunndragelser, vil vi arbeide aktivt for å avvikle kundeforholdet.

4.4.4 Korrupsjon

Som beskrevet under del 3, har Sandnes Sparebank nulltoleranse for korrupsjon. Det gjelder både innad i organisasjonen, hos bankens kunder, i selskaper banken investerer i, hos våre fondsleverandører og hos leverandører til bankens egne innkjøp. Vi stiller krav til at de selskapene vi investerer i, og større selskaper vi låner penger til, har etablerte styringssystemer som utløser strakstiltak ved mistanke om korrupsjon, internt eller hos leverandører. Selskapene må ha et bevisst forhold til korrupsjon, og medarbeiderne som arbeider der må være i stand til å identifisere korrupsjon og vite hvordan det skal håndteres.

4.5 Krav og forventninger til selskaper som opererer innenfor særskilte bransjer

4.5.1 Våpen, tobakk og pornografi

For Sandnes Sparebank er deler av våpenindustrien å anse som et brudd på våre etiske normer. Med det mener vi ikke fritidsaktiviteter som jakt og våpenklubber i Norge, men kontroversiell og uakseptabel våpenindustri, som er nærmere beskrevet i det følgende.

Gjennom våpenhandel forekommer det korrupsjon og alvorlige menneskerettighetsbrudd. Våre kredittkunder og selskapene vi investerer i, skal ta avstand fra produksjon, handel og/eller vedlikehold av; atomvåpen generelt og til land som ikke har ratifisert Ikkespredningsavtalen, biologiske våpen, kjemiske våpen, klasevåpen eller antipersonellminer. Det samme gjelder viktige komponenter til forannevnte våpen. Eksport av våpen til områder hvor det foregår krenkelser av menneskerettighetene er uakseptabelt. Profitt fra våpensalg skal heller ikke skje på bekostning av primærbehovet til innbyggerne.

Forsyning av våpen, våpensystemer, militære transportsystemer eller annet militært materiell aksepteres ikke til land som; er omfattet av våpenembargoer vedtatt av FN eller annen multilateral våpenembargo, blir brukt til å begå alvorlige menneskerettighetsbrudd og brudd på humanitære regler, eller til land hvor det forekommer alvorlige brudd på menneskerettighetene. Det samme gjelder konfliktområder eller krigssoner - med mindre FNs Sikkerhetsråd har vedtatt en resolusjon, områder hvor det er høy grad av korrupsjon, er mislykkede eller sårbare stater, og der hvor landet bruker en uforholdsmessig stor del av statsbudsjettet på våpenkjøp.

Sandnes Sparebank skal heller ikke yte kreditt eller investere i selskaper som har en betydelig andel av sin virksomhet innen tobakk, pornografi eller spillvirksomhet. Disse industriene strider med bankens etiske prinsippene og holdninger.

4.5.2 Skogbruk

Skogsindustrien medfører inngrep i naturen. Disse inngrepene fører til negative konsekvenser for klima og biologisk mangfold. Vi er opptatt av lokalsamfunnets klimaforhold og urbefolkningens rettigheter. Derfor skal all skogbruk skje med respekt for disse, og kun etter samråd og samtykke. Særlig er det viktig å ivareta urbefolkningens tilgang til beiteområder, forflytting av dyr og tilgang til rene vannkilder.

Sandnes Sparebank forventer at selskapene arbeider for bærekraftig utnytting av ressurser. Det innebærer at det i hele forsyningskjeden kun skal anvendes lovlig avvirket og solgt tømmer. Videre forventes det at selskaper som driver innen skogbruk er sertifisert etter FSC sine krav, eller at de aktivt jobber med å oppfylle disse, samt rapporterer sine avtrykk i skogen i henhold til Forest Footprint Disclosure. På områder hvor konserveringsverdien er høy, må negativ innvirkning forebygges. Noens skogsområder anses, etter en HCV-vurdering, for å ha høy verneverdi. Selskapene må forebygge negative konsekvenser på slike områder. Tremasse- og papirfabrikker begrenser bruken av kjemikalier og forurensningen av jordsmonn, vann og luft ved å bruke de beste tilgjengelige teknikker.

Skogsområdene representerer store deler av det totale karbonkretsløpet på jorden. Norges areal består av omtrent 40 % skog som lagrer CO₂. Global oppvarming og den stadig økende gjennomsnittlige temperaturen på jorda, er et stort klimaproblem som samtlige aktører i samfunnet må ta eierskap i. Når skog blir hogget ned, frigjøres det store mengder med CO₂ ut i atmosfæren. Avskoging må derfor skje med varsomhet, og vi krever at alle selskaper innenfor bransjen hindrer negative innvirkninger på global oppvarming ved å være forsiktige med avskoging av skogsområder med høy karbonlagringsevne.

4.5.3 Klima og energiproduksjon

Jorden utsettes for omfattende menneskeskapte klimaendringer. Dette er en stor utfordring som samfunnet må løse i årene fremover, og fokuset rundt dette blir stadig større. Ekstremvær, naturkatastrofer og tørke vil i stadig økende grad fortsette å prege hverdagslivet til store deler av jordens befolkning.

Energiproduksjon er samlebetegnelsen på flere ulike kilder til energi. Blant disse finner man for eksempel kullkraft, atomkraft, vannkraft, vindkraft, solkraft, bølgekraft og bioenergi. De fornybare energikildene er i mye større grad bærekraftige og miljøvennlige. Fossile energikilder, som olje og gass, er en vesentlig faktor som har bidratt til den negative påvirkningen på klimaet.

Dagens investeringer vil få betydning for klimapåvirkningene i fremtiden. Miljøhensyn og etiske prinsipper er derfor en integrert del av beslutningsgrunnlaget for hvilke kunder vi ønsker å finansiere eller investere i. I takt med det grønne skiftet, er vi positive til å finansiere selskaper som er involvert i produksjon av fornybar energi.

Som en bevisst bank har vi tatt et standpunkt om å ikke finansiere eller investere i kullbasert kraftproduksjon og kullutvinning. Videre har vi nedtegnet i våre policydokumenter at finansiering av

og investering i kraftproduksjon basert på fossilt brensel og olje- og gassutvinning, skal utgjøre maksimalt 3 % av vår utlån- og investeringsportefølje.

Sandnes Sparebank aksepterer ikke energiproduksjon basert på kullkraft og atomkraft. Det samme gjelder utvinning av kull, tjæresand, oljeskifer, drivstoff fra flytende kull og utvinning av skifergass. Selv om kjernekraft, for eksempel atomkraft, slipper ut minimalt med klimagasser, er denne typen kraftproduksjon til gjengjeld forbundet med en høy risiko i relasjon til forsvarlig håndtering av radioaktivt avfall og fatale ulykker.

På et prinsipielt og overordnet nivå, mener banken at utvinning av olje og gass kun skal skje dersom den ikke bidrar til krenkelse av menneskerettighetene. De skal kunne godtgjøre at virksomheten ikke bryter rettighetene dersom selskapet opererer i ustabile og konfliktrammede områder. De skal også ha prosedyrer for håndtering av negative konsekvenser dersom de har medvirket til krenkelse av menneskerettighetene.

Videre forventer vi at selskaper alltid tar i bruk de beste tilgjengelige teknikker for å redusere faren for ulykker, og ha klar en beredskapsplan. Når et selskap skal planlegge et nytt prosjekt, skal hensyn til konsekvenser for miljø og helse av demontering av produksjonsfasiliteter tas i betraktning, særlig for boreplattformer til havs. Vi anser det uakseptabelt at selskapene opererer i områder hvor miljøkonsekvensene forårsaket av en ulykke vil være u håndterbare. Det samme gjelder områder med stor vannmangel, særlig når driften vil være i konflikt med lokalsamfunnets behov.

Utvinning av olje og gass medfører en del avfall, spesielt i form av etterforbrenning for å bli kvitt overskudd fra utvinningen. Det er viktig at selskapene behandler avfallet på en forsvarlig måte, og reduserer denne typen avfall i størst mulig grad. Slikt avfall kan være svært skadelig for både naturen og dyrene. Under demontering av produksjonsfasiliteter er det viktig at konsekvensene for miljø og helse blir tatt hensyn til. I den grad selskapene foretar seismiske undersøkelser, skal innvirkningen på sjøpattedyr være så liten som mulig.

På et prinsipielt grunnlag anser vi boring etter olje og gass i arktiske farvann som uakseptabelt.

Alle typer vanninfrastrukturprosjekter og bygging av demninger skal være i samsvar med de 7 prinsippene som er fastsatt av World Commission on Dams. Produksjon av biomaterialer skal skje etter de 12 prinsippene fastsatt av Roundtable on Sustainable Biomaterials.

Miljøproblematikken er en utfordring alle må ta ansvar for. Vi forventer at våre kunder og investeringsobjekter er aktive i denne kampen. Det er uakseptabelt at selskapene vi er involvert i deltar i lobbyvirksomhet med mål om å svekke klimapolitikken.

4.5.4 Områder med stor vannmangel

Vannmangel er et stort problem i enkelte deler av verden. Mange mennesker har ikke daglig tilgang på rent drikkevann. Av etiske grunner finansierer og investerer vi ikke i selskaper som opererer i områder med vannmangel. Det er også uaktuelt at våre eksisterende kunder og selskaper vi har investert i starter opp ny virksomhet i slike områder.

Det samme gjelder når virksomheten vil komme i konflikt med lokalsamfunnets vannbehov. På generelt grunnlag forventer vi at selskapene som opererer i områder med vannknapphet har ordninger for å utrede konsekvensene om vannmangel, forebygger disse og bruker så lite vann som mulig. Det samme gjelder når etableringen ville kommet i konflikt med retten til vanntilgang for lokalbefolkningen. Selskapene skal også forebygge vannforurensning.

4.5.5 Matproduksjon og biologisk mangfold

Etterspørsel etter jordbruksprodukter er stor. Dette fører til en rekke konsekvenser og utfordringer for miljø og klima. Matproduksjon som er basert på bærekraftig bruk av ressurser er avgjørende for matsikkerheten og fremtiden. Som bank spiller man en viktig rolle i jordbruksindustrien gjennom de investeringene vi foretar og kreditten vi yter til våre kunder. Vi er opptatt av at selskapene er med på å sikre en bærekraftig og klimavennlig industri, samt sikrer at dyrenes velferd er godt ivaretatt. Dyr har grunnleggende behov som må dekkes for at velferden skal være godt ivaretatt.

Sandnes Sparebank krever at selskaper respekterer de fem friheter for husdyr (Five Freedoms), og at dyretransport ikke skal overstige 8 timer. Videre skal svært trange leveforhold i bur, bås og bingje ikke forekomme.

Vi ber våre kunder og selskaper vi investerer i om å etterstrebe kvalitet innen kjøtt og produksjon, slik at retten til tilstrekkelig og fullgod mat er ivaretatt. Et økende medisinsk problem i dag er at bruken av antibiotika i matproduserende dyr fører til antibiotikaresistente bakterier. Derfor forutsetter vi at selskaper er restriktive med bruk av antimikrobielle legemidler i matproduserende dyr.

Jordbruk fører til en del skadelige stoffer som svevestøv, nitrogenoksid og ammoniakk. Vi anmoder våre kunder om å redusere disse utslippene. Selskapene må også begrense bruken av plantevernmidler, og kun bruke slike midler når det er høyst nødvendig og forsvarlig.

Banken krever at våre kunder og selskaper vi investerer i ikke foretar handel med truede plante- og dyrearter som ikke er i henhold til CITES-konvensjonen og CITES-listene. Norge har vært medlem av konvensjonen i en årrekke, og vi krever at selskapene arbeider i henhold til de forbud og restriksjoner som i den forbindelse er gjeldende rett i Norge.

4.5.6 Genteknologi

Innenfor landbruk og matvareproduksjon blir genteknologi ofte brukt til å endre DNA til planter og lignende. Sandnes Sparebank har en restriktiv holdning til genetisk modifiserte organismer i matvareproduksjon, og oppfordrer til reduksjon av andelen råvarer i landbruket som er basert på dette. All genteknologi i matproduksjon skal derfor skje i henhold til kravene i FN-konvensjonen om biologisk mangfold, Bonn-retningslinjene og Nagoya-protokollen. Produksjon og handel skal oppfylle kravene i Cartagena-protokollen.

4.5.7 Gruvedrift

Gruvedrift har skapt mange arbeidsplasser opp gjennom tidene, men har samtidig ført til omfattende inngrep i naturen, høy forurensning og ulykker for gruvearbeidere. Det er en grunnleggende forutsetning at næringen minimerer inngrepene i størst mulig grad. Sandnes Sparebank har et bevisst forhold til dette, og krever at selskaper som driver innenfor næringen er bærekraftige.

Særlig viktig er det at selskapene ikke driver virksomhet på steder hvor miljømessige konsekvenser av en ulykke vil være uhåndterbare. Vi forventer at selskapene alltid tar i bruk de beste tilgjengelige teknikker for å redusere faren for ulykker, og har en beredskapsplan klar. Ei heller investerer banken eller yter kreditt til kunder som deponerer gruveavfall i elver eller på havbunnen.

Banken aksepterer ikke utvinning eller handel med konfliktmineraler, utvinning av uran, termisk kull og metallurgisk kull. Det samme gjelder fjelltoppfjerning med henblikk på mineralutvinning. Åpen gruverdrift med tjæresand aksepteres heller ikke. Vi tar også avstand fra etablering av nye kullgruver.

Det stilles krav om at selskapene er sertifisert i henhold til kriteriene i sertifiseringsordningene for visse mineraltyper, og at de arbeider med relevante standarder og initiativer for visse mineraler.

Ved gruverdrift kan arbeidsforholdene være utfordrende. De ansatte skal ha gode og trygge arbeidsforhold hvor risikoen for helsen er lav. Selskaper som driver virksomhet i konfliktrammede

områder eller områder som er underlagt svak styring, skal bare forekomme dersom de kan dokumentere at de ikke er medskyldige i brudd på menneskerettighetene.

Avrenning og miljøskadelig avfall skal håndteres på en forsvarlig måte, og mengden avfall bør reduseres i så stor grad som mulig. Når en gruve stenges ned skal selskapene ha planer for ivaretagelse av miljø og helse, samt sørge for tilbakeføring av natur.

4.6 Etterlevelse

For at våre prinsipper og retningslinjer skal blir etterlevd i praksis, sørger vi for å ha gode rutiner som fanger opp forhold som anses utilfredsstillende. Gjennom egenerklæringsskjemaet plikter våre bedriftskunder seg til å underrette banken dersom det forekommer brudd på de krav vi stiller i skjemaet. Dersom det fremkommer forhold av betydning her, vil banken sørge for å opprette dialog med kunden.

På generelt grunnlag har vi ekstra oppmerksomhet rundt selskaper som driver innenfor særskilte bransjer eller der hvor sektoroverskridende krav ofte er satt under press.

Vi arbeider alltid for å ha en tett dialog og oppfølging med våre bedriftskunder. Det er flere grunner til det. Vi ønsker for det første å være en bank som er tilstede, og som kjenner kundene våre. Våre dyktige rådgivere ønsker å være gode sparringspartnere og finne løsninger tilpasset den enkelte kundes behov. For det andre har vi en tett dialog med bedriftskundene for å sikre at de arbeider i henhold til våre krav og retningslinjer.

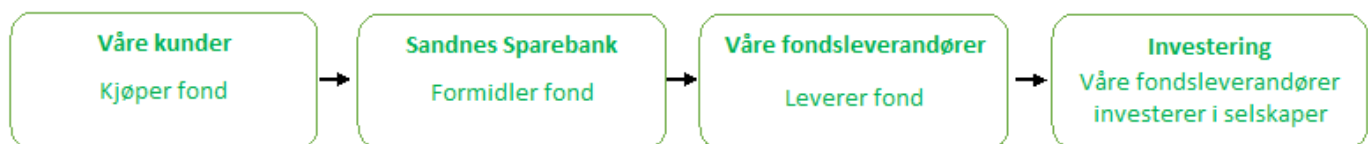
Dersom selskapet ikke gjennomfører tiltak for å innrette seg etter våre prinsipper og retningslinjer, vil vi sterkt anmode om at det igangsettes tiltak og opplyse om konsekvensene dersom dette ikke skjer.

Hvis selskapet fortsetter å bryte våre krav, vil det kunne medføre at vi starter prosessen mot å avvikle kundeforholdet eller beslutter å selge vår eierposisjon i selskapet.

5. Våre krav til fondsleverandører

5.1 Innledning

Alle produkter Sandnes Sparebank tilbyr skal oppfylle våre krav til samfunnsansvar, bærekraft, god forretningsskikk, etikk og åpenhet. Vi tilbyr forvaltning av fondsprodukter via eksterne leverandører av fond. Leverandørkjeden av fondsprodukter kan oppsummeres slik:

Vi skal ta ansvar for å etterleve en høy etisk standard i alle våre beslutninger på tvers av banken. Å ta ansvar handler på kundesiden om hvilke selskaper vi ønsker å inngå et kundeforhold med. På investerings- og fondsforvaltningssiden handler det om å avstå fra å investere i selskaper som er delaktige i handlinger som er i strid våre retningslinjer og verdier.

Som distributør er vi i en posisjon hvor vi kan sette krav og påvirke hvordan våre fondsforvaltere investerer. Det gjøres blant annet gjennom forhandlingsmakten vi innehar overfor fondsleverandørene, og videre gjennom å påvirke dem til å følge opp eierposisjonene de har i ulike selskaper.

Formålet med retningslinjene som er beskrevet under her, er å sikre at våre fondsleverandører forvalter investeringsprodukter på en måte som er i samsvar med verdigrunnlaget i Sandnes Sparebank. Vi arbeider tett med våre fondsforvaltere hva gjelder ansvarlige investeringer for våre kunder, og retningslinjene skal sikre at banken ikke medvirker til krenkelser av menneske- og arbeidstakerrettigheter, korrupsjon, alvorlig miljøskade og andre uetiske handlinger. Vi krever at våre fondsleverandører har fokus på dette og arbeider aktivt for å oppfylle våre krav.

5.2 Overordnet om dokumentasjon og etterlevelse

Vi forventer at våre fondsleverandører har utfyllende dokumentasjon som viser hvordan de arbeider med bærekraft og ESG-forhold. Det innebærer å vurdere menneskerettigheter, arbeiderrettigheter, korrupsjonsrisiko, eierstyring, åpenhet og miljø- og klimapåvirkning. Banken forventer at fondsleverandørene foretar en vurdering av ESG-forhold som en integrert del av den totale vurderingen av potensielle investeringsobjekter. Dette skal vurderes på lik linje som finansielle faktorer, og kan være avgjørende for om en investering besluttes gjennomført eller ikke.

For å oppfylle kravene om hvordan de arbeider med ESG-forhold, vil blant annet screening av selskaper og selskapsoppfølging være aktuelle metoder for kartlegging. Inkludert i dette er dokumentasjon på at forvaltningsreglene følges, og at våre krav viser igjen i investeringsbeslutningene.

Vi krever at våre fondsleverandører har en eksklusjonsliste som er minst like streng som eksklusjonslisten til Statens pensjonsfond (SPU).

Fondsforvaltere kan ha stor påvirkningskraft på selskapene det investeres i. Påvirkningskraften utøves gjennom aktivt eierskap. Det innebærer at investoren anvender sin innflytelse over investeringsobjektet utover kjøp og salg, eksempelvis ved å aktivt følge opp og ha dialog med virksomhetene hva gjelder mål om forbedring av blant annet ESG-forhold. Å bruke stemmeretten på generalforsamlinger er også et ledd i aktivt eierskap. Sandnes Sparebank forventer at våre fondsleverandører tar aktivt eierskap i selskapene de investerer i.

Ved eksisterende eierposisjoner forventer banken at fondsleverandørene har en tydelig rutine for håndtering av brudd på ESG-forhold. Dette inkluderer at de gjennomfører screening eller andre tilsvarende virkemidler som sikrer at brudd på etikk, menneskerettigheter eller miljø fanges opp. Videre må det opprettes dialog med virksomheten for å oppfordre den til å rette opp i kritikkverdige forhold. Eierposten bør avvikles dersom virksomheten ikke viser vilje og evne til å endre adferd over tid.

5.3 Sektoroverskridende krav og forventninger

5.3.1 Menneskerettighetene og øvrige internasjonale initiativer

Sandnes Sparebank opererer i henhold til norsk lov, men vi har i tillegg valgt å innrette oss etter en rekke internasjonalt anerkjente prinsipper og initiativer som omhandler bærekraft og samfunnsansvar. Menneskerettighetene er i denne sammenheng helt grunnleggende. Vi arbeider for å sikre at de blir respektert i samtlige ledd av vår virksomhet.

Vi forventer at våre fondsleverandører og selskapene de investerer i:

- Respekterer Den europeiske menneskerettighetskonvensjonen.
- Respekterer alle menneskerettigheter slik de er beskrevet i De forente nasjoners veiledende prinsipper for næringsliv og menneskerettigheter.
- Støtter prinsippene i UN Global Compact. Prinsippene dekker i hovedsak menneskerettighetene, arbeiderrettigheter, miljø og antikorrupsjon.
- Arbeider aktivt for å fremme de 6 prinsippene som er omfattet av FNs prinsipper for ansvarlige investeringer (FN PRI). De har blant sine mål å identifisere, fremme og realisere den beste miljø- og bærekraftspraksisen i finansbransjen.
- Forebygger negative konsekvenser på områder som er oppført på UNESCOs liste over verdensarvsteder. Det samme krever vi når det gjelder bestandene eller dyreartene som er oppført på IUCNs rødliste over truede arter.
- Forebygger negative innvirkninger på våtmarksområder som er vernet av Ramsar-konvensjonen.
- Forebygger negative konsekvenser på områdene som er vernet i Verdens naturvernunion kategori I-IV.
- Okkuperte områder er ofte utsatt for brudd på menneskerettighetene. Internasjonal humanitærrett skal overholdes, og ingen skal gi støtte til bosettinger eller økonomiske aktiviteter i okkuperte og konfliktutsatte områder. Virksomhet i konfliktrammede områder godtas ikke hvis dette forårsaker eller medvirker til brudd på menneskerettighetene.
- Ved fravær av lokal lovgivning skal selskapene følge internasjonalt anerkjente prinsipper for å sikre ivaretagelse av samfunnsansvar, bærekraft og etikk.

5.3.2 Arbeiderrettigheter

Arbeiderrettighetene er avgjørende for å sikre en god og trygg arbeidsplass for de ansatte. Like viktig som det er at ansatte i Sandnes Sparebank har et godt arbeidsmiljø, er det at arbeidstakernes rettigheter blir respektert og ivaretatt i de selskapene vi er i kontakt med på tvers av hele vår virksomhet.

Våre fondsleverandører skal ikke involvere seg i selskaper som ikke aksepterer ILO-erklæringen om grunnleggende prinsipper og rettigheter på arbeidsplassen.

Organisasjonsfriheten er en av individets fire grunnleggende friheter. I arbeidslivssammenheng er organisasjonsfriheten og retten til å føre kollektive forhandlinger viktig. Det forventes at selskapene respekterer og anerkjenner dette. Tvangsarbeid og annet påtvunget arbeid, aksepteres ikke. Det samme gjelder alle former for diskriminering, barnearbeid og krenkelse av barns rettigheter mer generelt. De ansatte skal lønnes slik at de kan leve et normalt liv hvor familiens behov dekkes, og selskapene må sikre en øvre grense for arbeidstid. Helse, miljø og sikkerhet er avgjørende for et godt arbeidsliv, og det forventes at selskapene har solide retningslinjer som ivaretar dette.

5.3.3 Urbefolkning

Et fellestrekk for mange urfolk og deres historie er at kulturen og grunnleggende rettigheter har blitt, og fremdeles blir, forsøkt undertrykt fra flere hold i samfunnet. Vi vil ivareta rettighetene til urfolk og lokalbefolkningen på best mulig måte. Det er viktig at våre fondsleverandører ikke investerer i selskaper som ikke forebygger konflikter om landrettigheter, og som erverver naturressurser uten samråd med lokalsamfunnet.

5.3.4 Skatt

Skatteunndragelser og internasjonal skattekriminalitet er et stort problem. Sandnes Sparebank vil aldri tilrettelegge eller gi råd til selskaper rundt skatteflukt, og krever det samme av våre fondsforvaltere.

Selskaper må være åpne om sine eierstrukturer, organisere virksomheten på en slik måte at de gjenspeiler reell produksjon og verdiskapning, samt ikke utnytte smutthull i lovverket for å unngå beskatning ved bruk av skatteparadis. Det innebærer også at selskapene har prosedyrer for iverksettelse av tiltak ved mistanke om at ansatte eller leverandører har gjort seg skyldige i skatteunndragelse eller tilretteleggelse for det.

5.3.5 Korrupsjon

Sandnes Sparebank har nulltoleranse for korrupsjon. Det gjelder både innad i organisasjonen, hos bankens kunder, selskaper banken investerer i, hos våre leverandører av fond og øvrige leverandører. Vi stiller krav til at våre fondsleverandører kun investerer i selskaper som har etablerte styringssystemer som utløser strakstiltak ved mistanke om korrupsjon, internt eller hos leverandører. Selskapene forventes å ha et bevisst forhold til korrupsjon, og medarbeiderne må være i stand til å identifisere korrupsjon og vite hvordan det skal håndteres.

5.4 Krav og forventninger til våre fondsleverandører ved investeringer i særskilte bransjer

5.4.1 Innledning

De temaene som er gjennomgått ovenfor er generelle og gjelder uavhengig av hvilke bransjer fondsforvalterne våre investerer innenfor. I tillegg til disse stiller vi også konkrete krav til investeringer i enkeltbransjer, og forventer at våre fondsleverandører arbeider i henhold til de kriteriene dersom de investerer innenfor disse bransjene.

5.4.2 Våpen, tobakk og pornografi

For Sandnes Sparebank er våpenindustrien å anse som et brudd på etiske normer, selv om bransjen er lovlig. Væpnede konflikter er en konstant trussel i store deler av verden. Gjennom våpenhandel forekommer det i tillegg korrupsjon og alvorlige menneskerettighetsbrudd. Våre fondsforvaltere skal ta aktivt avstand fra alle selskaper som driver med produksjon, handel og/eller vedlikehold av atomvåpen, biologiske våpen, kjemiske våpen, klasevåpen eller antipersonellminer.

Det samme gjelder produksjon, handel og/eller vedlikehold av viktige komponenter til forannevnte våpen. Eksport av våpen til områder hvor menneskerettighetene blir krenket er uakseptabelt. Profitt fra våpensalg skal heller ikke skje på bekostning av primærbehovet til innbyggerne.

Det skal heller ikke investeres i selskaper som har en betydelig andel av sin virksomhet innen tobakk, pornografi eller spillvirksomhet. Disse industriene strider med bankens etiske prinsipper og verdier.

5.4.3 Skogbruk

Skogsindustrien innebærer at det skjer inngrep i naturen som fører til konsekvenser for klima og biologisk mangfold. Vi er opptatt av lokalsamfunnets klimaforhold og urbefolkningens rettigheter. Derfor er det viktig at all skogbruk eller skogsdrift skjer med respekt for miljøet, og kun etter samråd og samtykke fra de involverte. Særlig er det viktig å ivareta urbefolkningens tilgang til beiteområder, forflytning av dyr og tilgang til rene vannkilder.

Det forventes at våre fondsleverandører kun investerer i selskaper som arbeider for bærekraftig utnyttning av ressurser. I hele forsyningskjeden skal det kun anvendes lovlig avvirket og solgt tømmer. Videre forventes det at selskaper som driver innen skogbruk er sertifisert etter FSC sine krav, eller at de aktivt jobber med å oppfylle disse, samt rapporterer sine avtrykk i skogen i henhold til Forest Footprint Disclosure. På områder hvor konserveringsverdien er høy, må negativ innvirkning forebygges.

Skogsområdene representerer store deler av det totale karbonkretsløpet på jorden. Norges areal består av omtrent 40 % skog som lagrer CO₂. Global oppvarming og den stadig økende gjennomsnittlige temperaturen på jorda, er et stort klimaproblem som samtlige aktører i samfunnet må ta eierskap i. Når skog blir hogget ned, frigjøres det store mengder med CO₂ ut i atmosfæren. Avskoging må derfor skje med varsomhet.

5.4.4 Klima og energiproduksjon

Jordkloden utsettes for omfattende menneskeskapt klimaendringer. Dette er en stor utfordring som samfunnet må løse i årene fremover, og fokuset rundt dette blir stadig større. Ekstremvær, naturkatastrofer og tørke vil i økende grad fortsette å prege hverdagslivet til store deler av jordens befolkning. Det er viktig å tenke miljø i alle prosesser og beslutninger som tas. Miljøhensyn er en integrert del av beslutningsgrunnlaget i alle ledd i Sandnes Sparebank, og det er viktig at dette også har fokus hos våre fondsleverandører.

Energiproduksjon er samlebetegnelsen på flere ulike kilder til energi. Blant disse finner man for eksempel kullkraft, atomkraft, vannkraft, vindkraft, solkraft, bølgekraft og bioenergi. De fornybare energikildene er i mye større grad bærekraftige og miljøvennlige.

Fossile energikilder er en vesentlig faktor som har bidratt til den negative påvirkningen på klimaet. Dagens investeringer vil få betydning for klimapåvirkningene i fremtiden. Som en bevisst bank har vi tatt et standpunkt om at våre fondsleverandører skal ha en øvre grense på 30 % av sine samlede investeringer innen kullbasert kraftproduksjon, kullutvinning, samt kraftproduksjon basert på fossilt brensel og olje- og gassutvinning.

Det innebærer at våre fondsleverandører ikke skal ha mer enn 30 % av sine samlede investeringer i energiproduksjon basert på kullkraft, atomkraft, storskala vannkraft og kraftproduksjon basert på fossile brensler. Det samme gjelder utvinning av kull, tjæresand, oljeskifer, drivstoff fra flytende kull og utvinning av skifergass. Våre fondsleverandører skal heller ikke investere i selskaper som selv, eller gjennom enheter de kontrollerer, baserer 30 % eller mer av sin virksomhet og/eller får 30 % av sine inntekter fra kull. Dette er i samsvar med Statens pensjonsfond utlands kriterier for utelukkelse av selskaper. Selv om kjernekraft slipper ut minimalt med klimagasser, er denne typen kraft til gjengjeld forbundet med en høy risiko i relasjon til forsvarlig håndtering av radioaktivt avfall og fatale ulykker.

For investeringer som er innenfor disse bransjene, krever vi at våre fondsforvaltere stiller enkelte krav til selskapene de investerer i. Utvinning av olje og gass skal kun skje dersom virksomheten ikke medfører krenkelse av menneskerettighetene. De bør godtgjøre at virksomheten ikke bryter disse rettighetene dersom selskapene opererer i ustabile og konfliktrammede områder. De bør også ha prosedyrer for håndtering av negative konsekvenser dersom de har medvirket til krenkelse av menneskerettighetene.

Det er viktig at selskapene alltid tar i bruk de beste tilgjengelige teknikker for å redusere faren for ulykker, og har klar en beredskapsplan. Selskapene må ikke operere i områder hvor miljøkonsekvensene forårsaket av en ulykke vil være uhåndterbare. Det samme gjelder områder med stor vannmangel, særlig når driften vil være i konflikt med lokalsamfunnets behov.

Utvinning av olje og gass medfører en del avfall, spesielt i form av etterforbrenning for å bli kvitt overskudd av utvinningen. Det er viktig at selskapene behandler avfallet på en forsvarlig måte og reduserer denne typen avfall i størst mulig grad. Slikt avfall kan være svært skadelig for naturen og dyrelivet. Under demontering av produksjonsfasiliteter, skal konsekvensene for miljø og helse bli tatt hensyn til. I den grad selskapene foretar seismiske undersøkelser, skal innvirkningen på sjøpattedyr være så liten som mulig.

Alle typer vanninfrastrukturprosjekter og bygging av demninger bør være i samsvar med de 7 prinsippene som er fastsatt av World Commission on Dams. Produksjon av biomaterialer bør skje etter de 12 prinsippene fastsatt av Roundtable on Sustainable Biomaterials.

Miljøproblematikken er en utfordring som alle selskaper må ta ansvar for. Vi forventer at våre leverandører av fond tar eierskap i dette. I takt med det grønne skiftet, krever vi at våre fondsleverandører er positive til å investere i selskaper som er involvert i produksjon av fornybar energi. Vi oppfordrer alle selskaper til å slutte seg til internasjonale avtaler og initiativer som fremmer ren og fornybar energi. Det er viktig at selskapene vi er involvert i, gjennom våre fondsforvaltere, ikke deltar i lobbyvirksomhet med mål om å svekke klimapolitikken.

5.4.5 Områder med vannmangel

Vannmangel er et stort problem i enkelte deler av verden. Mange mennesker har ikke daglig tilgang på rent drikkevann. Vi forventer at våre fondsleverandører ikke investerer i selskaper som opererer i områder med vannmangel eller selskaper som ønsker å starte opp ny virksomhet i slike områder. Det samme gjelder når virksomheten vil komme i konflikt med lokalsamfunnets vannbehov. På generelt grunnlag forventer vi at selskaper som opererer i områder med vannknapphet har ordninger for å utrede konsekvensene om vannmangel og forebygge disse.

5.4.6 Matproduksjon og biologisk mangfold

Det er stor etterspørsel etter jordbruksprodukter i verden. Dette fører til en rekke konsekvenser og utfordringer for miljø og klima. Matproduksjon som er basert på bærekraftig bruk av ressurser er avgjørende for matsikkerheten og fremtiden. Som bank spiller man en viktig rolle i jordbruksindustrien gjennom de ansvarlige investeringene vi gjør for våre kunder. Vi er opptatt av at selskapene er med på å sikre en bærekraftig og klimavennlig industri, samt sikrer at dyrenes velferd er godt ivaretatt.

Det er viktig at selskapene som våre fondsleverandører investerer i respektere de fem friheter for husdyr (Five Freedoms), og dyretransport bør ikke overstige 8 timer. Videre skal svært trange leveforhold i bur, bås og binge ikke forekomme.

Selskaper innen matproduksjon må etterstrebe kvalitet innen kjøtt og produksjon slik at retten til tilstrekkelig og fullgod mat er ivaretatt. Herunder forutsettes det at selskapene er restriktive hva gjelder bruk av antimikrobielle legemidler i matproduserende dyr.

Jordbruk fører til en del skadelige stoffer som svevestøv, nitrogenoksid og ammoniakk. Våre fondsleverandører bør anmode selskapene de investerer i om å redusere disse utslippene. I tillegg bør man også begrense bruken av plantevernmidler og kun bruke slike midler når det er høyst nødvendig og forsvarlig.

5.4.7 Genteknologi

Innenfor landbruk og matvareproduksjon blir genteknologi ofte brukt til å endre DNA til planter og lignende. Sandnes Sparebank har en restriktiv holdning til genetisk modifiserte organismer i matvareproduksjon, og oppfordrer til reduksjon av andelen råvarer i landbruket som er basert på dette. All genteknologi i matproduksjon skal derfor skje i henhold til kravene i FN-konvensjonen om biologisk mangfold, Bonn-retningslinjene og Nagoya-protokollen. Produksjon og handel bør oppfylle kravene i Cartagena-protokollen.

5.4.8 Gruvedrift

Gruvedrift har skapt mange arbeidsplasser opp gjennom tidene, men har samtidig ført til omfattende inngrep i og forurensning av naturen. Det er viktig at næringen minimerer inngrepene i størst mulig grad. Særlig viktig er det at selskapene ikke driver virksomhet på steder hvor de miljømessige konsekvensene av en ulykke vil være uhåndterbare. Ei heller skal det investeres i selskaper som deponerer gruveavfall i elver eller på havbunnen.

Utvinning eller handel med konfliktmineraler, uran, termisk kull og metallurgisk kull, aksepteres ikke. Det samme gjelder fjelltoppfjerning med henblikk på mineralutvinning. Vi tar også avstand fra etablering av nye kullgruver.

Det stilles krav om at selskapene er sertifisert i henhold til kriteriene i sertifiseringsordningene for visse mineraltyper, og at de arbeider med relevante standarder og initiativer for disse.

Ved gruvedrift kan arbeidsforholdene være utfordrende og krevende. Det er viktig at de ansatte har gode og trygge arbeidsforhold hvor risikoen for liv og helse er minimal. Avrenning og miljøskadelig avfall skal håndteres på en forsvarlig måte. Når en gruve stenges ned skal selskapene ha planer for ivaretagelse av miljø og helse, samt sørge for tilbakeføring av natur.

5.5 Hvordan følge opp etterlevelse?

Sandnes Sparebank har løpende dialog med vår fondsleverandør. Fondsleverandøren har kjennskap til vår policy for ansvarlige investeringer for våre kunder. Vi krever en årlig redegjørelse for deres arbeid knyttet til ESG-forhold og hvordan de arbeider for å ivareta våre mål og forventninger.

ESG-vurdering skal foretas som en integrert del av en investeringsbeslutning på enkelt-selskapsnivå. Banken forbeholder seg retten til å få tilsendt dokumentasjon på slike vurderinger ved forespørsel.

I tillegg vil vi foreta undersøkelser dersom det forekommer hendelser som indikerer brudd på våre retningslinjer knyttet til etikk, bærekraft og samfunnsansvar. I den forbindelse ber vi om dokumentasjon på hvilke tiltak fondsforvalterne har tatt for å følge opp hendelsen med den aktuelle virksomheten, og hva som er konsekvensen dersom det ikke skjer forbedring.

6. Innkjøp i Sandnes Sparebank

6.1. Overordnet

Sandnes Sparebank ønsker å bidra til en bærekraftig utvikling for miljø, mennesker og artsmangfold igjennom våre anskaffelser. Som et ledd i å utøve vår forretningsvirksomhet slik at den bidrar til et bærekraftig samfunn, er det viktig for oss at våre leverandører har et bevisst forhold til etterlevelse av menneskerettigheter, arbeidstakers rettigheter og arbeidsforhold, miljøvern, antihvitvask og skatt. Våre leverandører signerer derfor en egenerklæring hvor de bekrefter at de utøver sin virksomhet i tråd med dette. I denne forplikter de seg også til å varsle banken ved brudd eller mistanke om brudd på overnevnte forpliktelser.

Bankens innkjøpspolicy beskriver prinsipper for innkjøp, hvilke krav vi stiller og oppfølging av leverandører. Les mer: sandnes-sparebank.no/samfunnsansvar/baerekraftige_innkjop